

בכל מאודנו

אנשי רפואה בקרבות בדרום דמת-הגולן

סא"ל (מיל) ד"ד אשר פורת
בעת קרלחמה: מג"ד רפואה

באוקטובר 1973 הייתי מג"ד חדש של גדוד הרפואה באוגדה 146, בפיקודו של האלוף משה ("מוסה") פלד. גדוד הרפואה, כמו האוגדה כולה, היה מורכב מאנשי מילואים. הפעולה הראשונה שלי כמג"ד היתה לצאת עם הגדוד למלחמה, זאת בלי לעבור תהליך של היכרות תוך אימונים ועבודה משותפת. הסמג"ד - זאב (זאביק) טריינין, שהיה מעורה בכל רזי הגדוד וגם הכיר את אגד התחזוקה ומפקדת האוגדה, היה בטיוול במזרח הרחוק - וכשפרצה המלחמה נאלצתי לשמש כתפקידים של מג"ד וסמג"ד גם יחד, ולהפעיל אנשי מטה שלא הפעלתי אפילו בתרגיל.

מיניתי את ד"ר מנחם לנדר, שאותו הכרתי בעבר במעבדת מחקר בבית החולים 'שערי צדק' לממלא מקומו של הסמג"ד. המינוי היה בפועל מכיוון שלא היה זמן לעסוק בניירת. ידעתי, שזאביק יצליח בשלב כלשהו לחזור לארץ ויצטרף אלינו. היו כאלה שאמרו כי המינוי אינו חוקי. הם צדקו, אבל לא היה זמן לעסוק בעניינים פורמליים.

כאשר יצאנו לחזית הסורית ברמת הגולן, הורידו מאיתנו פלוגת רפואה שאותה היינו חייבים להשאיר בפיקוד המרכז. בכל הגדוד לא היה כירורג כללי אחד, ודרשנו שישלחו אלינו. ברור לכול, שלא ניתן להוציא מסגרת גדולה כגון גדוד רפואה, בלי כוחות מקצועיים הכרחיים. פניתי לכל הדרגים המקצועיים בחיל, אך הם לא יכלו לסייע לנו. אף כי לא השתכנעתי שלא ניתן היה למצוא כירורג לתגבור גדוד הרפואה, החלטנו לצאת למשימה שהוטלה עלינו גם בלעדיו. היינו מוכנים לצאת למשימה ללא תנאים, בכל מצב, מכיוון שהרגשנו שהבית כולו נתון בסכנה.

תהליך ההצטיידות היה מורט עצבים - לא היה נשק לכל חייל, ולא היו כמעט כובעי פלדה. לי היה כובע פלדה, אבל לא השתמשתי בו מכיוון שלחיילי הגדוד האחרים לא היו.

לחצנו לקבל רכב משוריין לצורך פינוי נפגעים, אבל לא קיבלנו אפילו אחד, ורוב ימי הקרבות עברו עלינו בלי רכב משוריין לפינוי נפגעים. היה מחסור בתחמושת. קיבלנו 4 כדורים לרובה (בשלב הרבה יותר מאוחר השלימו לנו). הסבירו לנו, כי ניתנה עדיפות לכוח הלוחם. ההסבר לא שיכנע אותנו והבנו שמשו רע מאוד קורה לנו בצה"ל. החלוקה של 4 כדורים לחייל גרמה לנו פסיכולוגי עצום, לחוסר אמון ולחוסר ביטחון אצל החיילים. מחאות נשמעו בכירורג, אבל כולם הבינו שחייבים לצאת במהירות ובכל מצב.

לא היו לנו משאיות להובלת הציד והצוות. דחינו מייד הצעה לקבל כמה משאיות אשפה, ולא זזנו עד שקיבלנו משאיות סבירות. עצם הניסיון להציע לנו משאיות אשפה היה גרוטסקי. החיילים הבחינו במתרחש: חוסר הסדר בהצטיידות, יציאה למלחמה בלי נשק לכולם (חלקם צוידו ברובים צ'כיים עתיקים), בלי כובעי פלדה, בלי רכב משוריין, יציאה למלחמה בלי כירורג, עם סמג"ד מאולתר ועם מג"ד חדש.

היו חסרים אנשים אבל סירבתי לקחת חיילים וקצינים שאינם מכירים זה את זה. בכל מחלקה או פלוגה יש צוות מלוכד יחסית, וכל אדם זר שמגיע עלול לפגוע בתפקוד המחלקה אם הוא חסר מוטיבציה או שרמתו האנושית נמוכה. למרות סירובי לקחת אנשים לא מוכרים, צירפו לי ברגע האחרון שני אוטובוסים מלאים בחיילים לא משובצים. סירבתי לקחת אפילו חייל חדש אחד - ובפועל קיבלתי

שני אוטובוסים מלאים בחיילים ללא תפקיד וללא מסגרת - דבר שפגע במוטיבציה שלהם. אנשי המטה שלי עדיין לא עבדו בתיאום מלא איתי, ולכן "עכדו" עליהם. למעשה, הם אלה שהסכימו לקבל את האוטובוסים. לא רציתי ליצור משבר עם מפקדת אגד התחזוקה ששלחה את החיילים. לא היו להם מפקדים, לא היה להם ציוד, ובעיקר לא היה להם נשק. בבדיקה מדגמית התברר לי, שהיו כאלה שלא ידעו או שכחו איך מפעילים נשק. החלטתי לא

לפזר אותם בין הפלוגות, והשארתי אותם מרוכזים בשני האוטובוסים. ביקשתי קשרים, ונשלחו אלי בין היתר קשריות. גדוד רפואה מתפקד באזורים מוכי אש ולא רציתי לסכן את הבנות, אבל זה היה המצב ולא היה זמן לעיכובים.

כך יצאנו למלחמה

היינו צריכים לנוע צפונה בשיירה גדודית. לא היתה משטרה צבאית שתחסום עבורנו את הצמתים ולכן, נאלצנו לעשות זאת בעצמנו. אני אישית, עם הנ"נ שלי, עשיתי זאת בתקיפות. כל הזמן הגיעו מן הצפון ידיעות נוראות וחששתי שלא נגיע בזמן. לא ידעתי מה גודל האסון שעומד לפנינו. בעת הנסיעה האישית בשיירה חשבת שעלינו להגדיל את סדר הכוחות שלנו. היתה לנו מחלקת אב"ך, שהיתה אמורה לפעול רק במקרה של התקפת אב"ך. חשבת שאם המצב באמת קשה יהיה על אנשי המחלקה לטפל גם בנפגעים רגילים. לשם כך התחלתי לתכנן שינוי ארגוני כדי להפוך אותם לפלוגה מוקטנת, עם כמה מחלקות, שתופעל רק בחוסר ברירה.

הכביש היה עמוס. השיירה נעה באיטיות ולעיתים עמדה. סג"ם עם כומתה אדומה עמד בצידי הכביש ופנה אלי כשהשיירה עצרה. ישבתי בקומנדקר, הוא התקרב והצדיע, וביראת כבוד וחוסר ביטחון שאל אם אני המג"ד. לאחר שאישרתי לו שאני אכן המפקד, הוא הציג את עצמו כקצין חובשים. פתאום קולו קיבל ביטחון והוא אמר: "אני רוצה להשתתף במלחמה." הוא היה מוצב ביחידה עורפית וכרח ממנה כדי להשתתף בלחימה. די היה בשיחה הקצרה הזאת כדי לעמוד על הרמה האנושית הגבוהה שלו. הזמנתי אותו לעלות לנ"ג שלי (חשבת לעצמי שייתכן שיש לי כבר סמ"פ לפלוגת אב"ך שעתידה לקום). מצאתי את עצמי חורג שוב מן העקרונות ומקבל מישהו שאינו מוכר לי. היה זה רועי נץ, ואכן, הוא היה לסמ"פ מוצלח של הפלוגה החדשה.

יש הזואים מלחמה מצדיח
ויש נשענים על עינית טלסקופ
יש שעשון קרב באפם מסריח
מבקשים אוושת לב אחרונה
דרך סטטוסקופ

(מ"יק נאמן, חייל בגדוד, קבוצת יבנה)

לא ברורה. ידענו על עשרות פצועי צה"ל שנשארו בשטח. לא ידענו את מספרם ואת מיקומם. בלילה הראשון ברמת הגולן קיבלנו עשרות קריאות לטפל בפצועים שנשארו בשטח לאחר שיחידותיהם נמחקו בימים הראשונים של ההתקפה הסורית.

יחידות האוגדה שלנו התקדמו והדפו את הסורים. בדרכם מצאו לחדרתם פצועים שלנו, שרידים של יחידות צה"ל שהובסו ופוזרו לכל עבר. היחידות דיווחו לנו על הפצועים שמצאו, אולם במקרים רבים כאשר הגיעו חיילי גדוד הרפואה לפצועים שעליהם דווח התברר, כי הם כבר פונו.

היום הראשון של הקרב האוגדתי היה מלווה בערפל קרב כבד. בלילה נסעו חיילינו בכל מיני צירים בחיפוש אחר פצועים, וכווננו בטעות לאזורים בשליטה סורית. למזלנו, לא הסתיימו המקרים האלה באסון.

לא אשכח את שני החיילים הסדירים, הפצועים קל, שמצאנו בשטח. הם נראו כילדים. כאשר סיפרו ששכבו יומיים בשטח – התמוטט כמעט כל עולמי הערכי. במלחמת ששת הימים הוצאנו את

רוב הנפגעים משטח הלחימה תוך כמה דקות. לאחד מהם היה פגם בדיבור – במקום "ש" אמר "ס". "אנחנו סייכים לחטיבה סבע", אמר. הדבר חידד את חזותו הילדותית. ליבי התכווץ. כבוגר חטיבה 7, לא תיארתי לעצמי שפצועי החטיבה נעזבו ליומיים שלמים. לא היה לנו ברור איך חיילים מחטיבה 7 הגיעו לגזרה הדרומית, לציד כורסי-אפיק-רמת מגשימים. המפגש עם שני החיילים לימד אותי, כי המצב שונה מזה שהיה במלחמת ששת הימים וכי מדובר במלחמה אחרת.

הקשריות

כבר ביום הראשון הרגשנו את מגבלות הקשר והמיסוך. היינו פרוסים במרחב גדול, ולא יכולנו להגיב במהירות למצבים המשתנים בגלל העדר קשר אמין. החלטנו להקים תחנת תיווך קשר של גדוד הרפואה סמוך לרמות נפתלי. שלחנו רכב עם מכשיר קשר ושתי קשריות. לא רצינו בנות בשדה הקרב האכזרי מכיוון שפחדתי כי הן ייפצעו. הקמת התחנה פתרה לי את הבעיה של הבנות. תחנת התיווך הגרודית פעלה במשך כל המלחמה והודות לה יכולנו להתקשר יומם ולילה לכל פלוגה וללייעל את המערך של העזרה הרפואית. פצועים רבים

בצומת צמח פגשתי פלוגת רפואה פיקודית שכל ציודה היה ארוז על כלי הרכב. לא היה להם קשר למפקדת הפיקוד, והם לא ידעו מה עליהם לעשות. זו היתה ההזדמנות שלי להשיג כירורג שהיה חסר לי. לקחתי אותו בעסקת חבילה – עם כל הפלוגה. הם שמחו – ואני שמחתי עוד יותר. פרסתי את הפלוגה על חוף הכינרת, צפונית לעין גב, ושם היתה מסוגלת לקלוט נפגעים מן האוגדה שלנו ומיחידות צפוניות יותר. אמרתי למפקד, שכאשר יהיה לו קשר עם הפיקוד ידווח על מיקומו החדש ועל כך, שהוא כבר לא "ארוז", אלא פרוס לקליטת נפגעים. ידעתי שאסור לי לעשות זאת על דעת עצמי, אבל נכנסנו למלחמה בלי שיהיה לי קשר כלשהו עם מפקדת הרפואה בפיקוד צפון. באמצעי הקשר הרגילים לא יכולתי להשיג אותם.

אחד מן הקצינים בגדוד אמר לי, כי לא כדאי לסמוך עליהם שנקבל מהם שירותים מכיוון שפיקוד הצפון יוכל להזיזם בכל עת שיחפוץ בכך. למעשה, הפיקוד יכול היה להזיז את כולנו באמצעות הוראה בקשר, אבל הסברתי לו, שאפשר לסמוך על כך שהם ידאגו לשכנע את הפיקוד לא להזיז אותם כי כאשר הם איתנו יש להם

"אבא": אגד התחזוקה, האוגדה; אבל העיקר הוא שהם ממוקמים ליד הכינרת, שבה אפשר להתרחץ, ובעת מלחמה זהו לוקוס שהחיילים שלנו לא יוותרו עליו בקלות. בקריצת עין הוספנו קמצוץ של אידיאולוגיה – פלוגה כירורגית צריכה להתרחץ כל יום כדי להיות נקייה... חשכנו שאנחנו הולכים לקראת מצב אפוקליפטי. דאגתי שהפיקוד ידע על

שינוי מיקום הפלוגה, אבל לא קיבלתי תגובה מהם, ולכן, היה לי נוח להאמין שהם לא התגדלו. הקפדנו לשלוח כל יום דיווחים לפיקוד הצפון, עם ציון מפורש של מיקום הפלוגה הפיקודית וקיבלנו את השתיקה שלהם כהסכמה.

כך, בסיומו של תהליך העברת הגדוד לצפון נוספו לי פלוגת רפואה פיקודית שלמה ופלוגה נוספת שהתכוונתי להקים על בסיס מחלקת האב"ך. דיווחנו בדיעבד לאגד התחזוקה של האוגדה אם כי ידעתי שהייתי צריך לדווח לפני "הסיפוח" ולא אחריו.

מצאנו!

הגענו בחשיכה לשטח ההיערכות של האוגדה. ב-8 באוקטובר, לפנות בוקר, החלה התקפת הנגד האוגדתית. בתחילה תמונת המצב היתה

חייבים הרבה מאוד לבנות הנפלאות האלה.

המלחמה בעיצומה

האוגדה התקדמה יפה תוך קרבות קשים. ידענו כל הזמן את המחיר הנורא שאנו משלמים. אמנם לא טיפלנו בנפגעים כל הזמן, אבל לא היינו מסוגלים לנוח אפילו לרקות ספורות. ללא הרף ניסינו לתאם, להסביר, להשיג אמצעים, לשפר עמדות ולברוק את עצמנו ללא הפסק האם אנחנו ערוכים בצורה נכונה.

כמו במלחמות קודמות, הנפש נכנסה ל"מצב אוטומטי" (לפי הגדרה שלי): עבדנו ופעלנו לפי השכל בלבד בלי להפעיל רגשות. לא היה לי תיאבון ולא אכלתי. הנהגים הצילו אותי: מדי פעם הגישו לי משקה – לא יכולתי לקבוע אם זה היה תה או קפה.

בין הפצועים שהגיעו לקבלת טיפול הבחנתי בשריונר צעיר. התברר שלא היה פצוע, אלא היו לו שריטות בלבד, אבל הוא היה כמצב התחלתי של הלם קרב או של חרדה. הפסיכיאטר שלנו טיפל בו ואף אחד מאיתנו לא ניגש אליו מכיוון שיש צורך בידע מקצועי

ספציפי כדי להתמודד עם הבעיה. בתחילה הוא שכב על אלונקה; לאחר זמן-מה הוא קם והתחיל ללכת הלך וחזור. לאחר מכן הסכים לשתות את התה שהציעו לו החובשים. כאשר הבין את מצבו הוא נתקף בושה. ניהלנו איתו שיחה סתמית. ברקע נשמע כל הזמן ירי של טנקים וארטילריה. פתאום הוא כאילו התעורר, הסתכל על השעון, תפס את ראשו ונראה כמי ששכח

שיש לו כרטיסים לתיאטרון. הניח את כוס התה ויצא בריצה בחזרה למחלקה שלו. היו מקרים של הלם קרב שהצריכו טיפולים ממושכים יותר.

כל הזמן היינו בתנועה. לא יכולתי לישון ונעתי בין פלוגה לפלוגה במשך רוב שעות היום והלילה. הנסיעה היתה איטית. היה ציר הררי אחד בלבד, והוא לא היה מסוגל להכיל את כל כלי הרכב שנעו עליו הלך וחזור.

התקפת הנגר האוגדתית הצליחה להרוף את הסורים בחזרה לסוריה. קרבות הטנקים וקרבות הארטילריה המשיכו להתנהל במלוא עוזם. מכיוון שדרכי פינוי הנפגעים היו תחת אש, הקמנו יחידה כירורגית קדמית ברמת מגשימים. באלתור הזה שינינו את המבנה הארגוני של פלוגה ונתנו תגבור של מנות דם ושל רופא אורתופד –

אמצעים שכדרך-כלל נמצאים רק בעורף – והודות לכך הטיפול בנפגעים היה מהיר ומקצועי מאוד. הצוות היה מוגן בתוך בונקר והיה מסוגל לבצע פעולות כירורגיות בשקט. לעיתים היה להם קשה לפנות את הנפגעים מכיוון שהיישוב היה מופגז. נסעתי אליהם בלילות, בלי אורות כמובן, והייתי עד לתאונות דרכים שאירעו תוך כדי המלחמה. כלי הרכב נסעו בלי אורות. במקרים רבים שמשות כלי הרכב היו מלוכלכות ושבורות. האנשים היו מתוחים ועייפים. אין פלא, שהיו תאונות דרכים רבות עם פצועים קשים, שהוסיפו עבודה לצוותים הרפואיים.

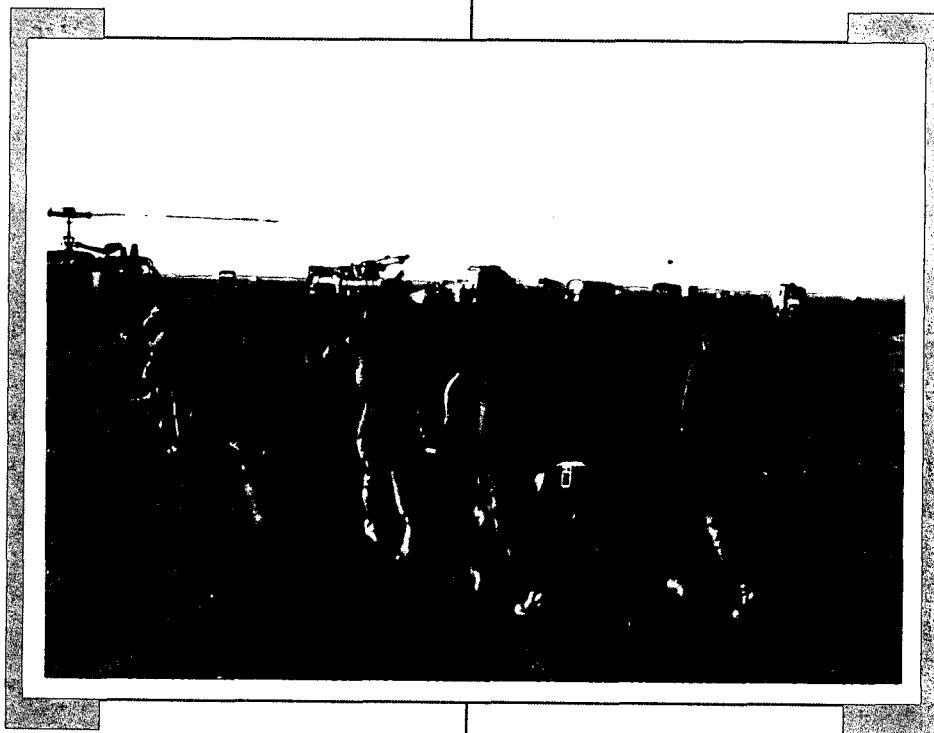
בהמשך ניסינו לקצר עוד יותר את סכב רכב הפינוי של גדודי הטנקים והעמדנו בשטח כמה אמבולנסים מוסתרים על-ידי גבעה קטנה, בנקודת ביניים בין הפלוגה הקדמית לבין התאגידים של גדודי השריון. האמבולנסים שיחררו במהירות את רכב הפינוי הגדודי.

תן לאצבעות...

10 באוקטובר 1973 - היום שבו נהדרו הסורים לגבולם - היה יום

של קרבות קשים.

פרסנו את הפלוגה הכירורגית בשדה פתוח, לא הרחק מצומת אל על - המקום היחידי שבו יכולנו לפעול בהיקף גדול. כל האוגדה נעה על ציר אפיק-רמת מגשימים, כאשר כל האגף הימני מקביל לגבול הסורי שנמצא במרחק של 4-5 ק"מ. היינו בסכנה של הפגזה ארטילרית סורית, אבל לא היה ציר חלופי. קליטת הנפגעים היתה

מאומצת.

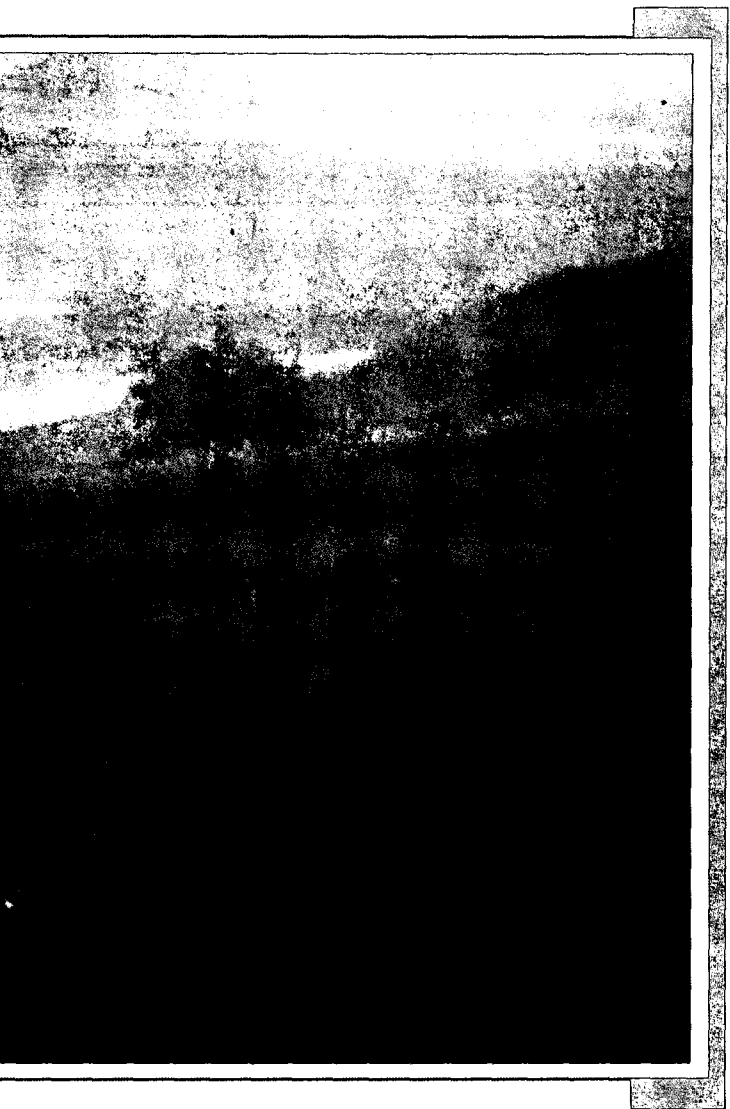
זכור לי חייל, שהיה פצוע קשה והרופאים שלנו עשו מאמצים רבים כדי לעצור את שטף הדם. הדימום היה פוסק לרגע ומתחדש תוך זמן קצר. זה היה מתסכל מכיוון שידענו שאם נצליח לעצור את הדימום, יהיו לו סיכויים לחיות. באותם הרגעים הגיע הרופא האוגדתי שלנו, ד"ר מוריס אגמון, שהינו מומחה לכירורגיה של כלי דם. הוא הכניס את שתי ידיו לתוך העיסה הדמית של בטן החייל וכעבור כמה דקות ביקש חוט והצליח לקשור את כלי הדם העקשן. נשמנו לרווחה ושמחנו מאוד. אלה פלאים שיכול לחולל כירורג מקצוען בשדה הקרב.

הרופאים והחובשים עבדו קשה בזמן שהנהגים המתינו להוראות. אחד מנהגי המשאיות של הפלוגה עמד בקרבת מקום ושמע מוזיקה

כהן, הקשר של מפקד וסגן מפקד אגד תחזוקה, ששכבו בקרבת מקום. עמנואל היה רואה חשבון מרחובות. איש שאהב לטייל בארץ ואדם אוהב בריות. הוא פונה בסוף ההפגזה ומת מפצעיו בבית חולים.

זמן קצר לפני תחילת ההפגזה הגיעה סוף סוף משאית עם כובעי פלדה עבור הגדוד. אלי טביב החל לפרוק את המשאית כאשר פגז נפל בקרבתו והרגו. הרגשנו שזו אמירה צינית של הגורל: קיבלנו את כובעי הפלדה באיחור של דקות, בדיוק כאשר החלה הפגזה ולא ניתן היה לגשת ולקחת את כובעי הפלדה.

באוהל אשפוז הפצועים התרחש מחזה אחר. בשעה שההפגזה החלה העמיסו החובשים את אחרון הפצועים על המסוק. האוהל

היה מלא וגדוש פצועים, שהיו בשלבים שונים של טיפול ואחרים שהמתינו למסוק הבא כדי להתפנות. כולם צעקו: "לשכב, לשכב. להפסיק טיפולים ולשכב", אבל רוב הפצועים שכבו על אלונקות המונחות על דורגלים. חלק מן הפצועים זרקו את עצמם לקרקע, אחרים הצליחו לקום ולרדת מן האלונקות ולהיצמד לקרקע. הדבר היה קשה ומכאיב מאוד עבורם, אבל הפחד מן הפגזים היה גדול יותר. החובשים הורידו נפגעים שלא היו מסוגלים לרדת מן האלונקה בכוחות עצמם. ההפגזה גברה. נותרו שני אנשי צוות שסירבו להישכב על הקרקע לפני שיסימו להוריד את כל הפצועים - ד"ר דן ילון

בטרנזיסטור ואת הפרסומת שהושמעה אז רבות: "תן לאצבעות ללכת במקומך". מייד השתיקו אותו. הבחור רצה בסך-הכול לברוח מן הזוועות שהתרחשו מול עיניו באמצעות האזנה למזויקה מעולם אחר, עולם שלא הורג ולא מדמם.

הפלוגה הכירורגית היתה בפריסה מלאה ועבדה בקצב מסחרר. מפקד הפלוגה, פרופ' תיאודור, הפעיל את כולם.

מסוקים נחתו והמריאו כל הזמן עם הפצועים שלנו לאחר שקיבלו טיפול מציל חיים. לאחר שהצלחנו לייצב את מצבם, להחזיר נוזלים, דם, להפסיק את הכאב, להקל על הכוויות וכדומה, הם נשלחו לבתי החולים בעורף. יחד עם מפקדת הגדוד עמדנו באתר הפעילות המרכזית באותה עת. דאגנו שהפלוגה הכירורגית תקבל תוספת ציוד רפואי לפי הצורך, אמצעי פינוי קרקעיים ואוויריים. מפקד אגד תחזוקה, אל"ם מנחם זהבי, וסגנו, סא"ל אלי דורון, הגיעו למקום וסייעו לי ולסגני ד"ר לנדר בכל אשר היה נחוץ.

מסוק נוסף נחת על-ידינו. הפצועים עדיין לא היו מוכנים לפינוי. שני הטייסים השאירו את הרוטור מסתובב וירדו לכמה דקות למתוח את הרגליים ולשתות תה. בשעה ששוחחתי עם מפקד האגד וסגנו נחת פגז במרכז המתחם הרפואי. תוך שניות עוד פגז ועוד אחד - החלה הפגזה כבדה עלינו.

צעקתי להתפזר ולשכב, אבל מתוך הלם נשאיתי בעצמי לעמוד. חשבתי שהפגז הבא יפוצץ את המסוק ויחד איתו את כל הפלוגה הכירורגית שעבדה בתוך אוהלים. בעשן המתפזר לאיטו ראיתי את הצללית של שני הטייסים, שנראו קטנים כמו ילדים. הם רצו בצורה מטורפת, עלו על המסוק והמריאו. הפצועים הועמסו בזמן שהטייסים שתו. המסוק התרומם בין פגזים שהמשיכו ליפול לידו.

עד שהמסוק לא היה באוויר, לא האמנתי שיצליח להתחמק. רק אז יצאתי מההלם ונשכבתי על אדמת הבזלת. מאוחר יותר נודע לי, שרסיסים שברו את אחד החלונות של המסוק, אך הדבר לא מנע ממנו להגיע בשלום אל בית החולים. ההפגזה נמשכה כ-20 דקות, אך היתה לי תחושה שארכה שעות. לידי השתטח על האדמה חייל מבוהל, כולו רועד ומזיע. כשראה את דרגות הרס"ן שלי הוא התחיל לדבר בלי סוף ולשאול שאלות: "איפה חיל האוויר שלנו? יהרגו אותנו! אף אחד לא בא להציל! איך זה ייתכן?" השתקתי אותו ואמרתי לו להיות בשקט כדי שאוכל לשמוע אם משהו זקוק לעזרה. מכיוון שהוא לא הפסיק להביע את חרדתו, שאלתי אותו לאיזו יחידה הוא שייך. ההפגזה גברה. הוא שכב ונצמד לאדמה בכל כוחו, לא העז אפילו לסובב את הראש. בקול רועד ענה לי: "במקרה עברתי כאן, אני שייך לחוליית הקבורה הפיקודית." אמרתי לו: "לך מכאן מהר, אני לא רוצה לראות אותך לידי." הוא לא הבין את ההומור, ושאל: "ללכת עכשיו, באמצע ההפגזה?"

תחושת חוסר אונים הציפה אותי. שכבתי חשוף בהפגזה הארטילרית. כמה פגזים נפלו בקרבתנו. חשבתי לרגע: "איזה 'חמור' אני. למה התנדבתי להמשיך לשרת בצה"ל ועוד ביחידת שדה? לפני חמש שנים נפצעתי קשה בפעולת כראמה, איברתי יד. אז פיניתי והצלתי נפגעים, האם זה לא מספיק?" בשעות קשות יש רגעי חולשה באמונות הצרובות בנפשך. פגז נפל סמוך לנו ופצע קשה את עמנואל

ההפגזה נמשכה ופרידמן נפצע, אך הוא המשיך לפנות נפגעים. לאחר שהאמבולנס היה עמוס הוא ניסה להניע אותו ואז נוכח לדעת, שרסיסים פוצצו שני צמיגים. הוא החל לנסוע עם שני הצמיגים הפגועים. בדרך אסף כמה פצועים קל, אבל בקושי הצליח להתקדם. בדרך פגש ג'יפ תול"ר, שאנשיו עזרו לו להחליף את אחד הצמיגים, והוא נהג עד צמח עם שלושה צמיגים. הוא השיג תוך זמן קצר צמיג נוסף וחזר במהירות כדי לסייע. דלאל ופרידמן קיבלו צל"ש מן הרמטכ"ל.

* * *

ד"ר נחום נובוגרוצקי היה רופא כפלוגה א'. בזמן ההפגזה שמע שאחד הקשרים נפצע קשה. הוא קם באמצע ההפגזה וניגש לטפל בפצוע. בגמר הטיפול צעק לעבר האמבולנס כדי שיתקרב וכשזה לא נע קפץ בעצמו לתוך האמבולנס וניסה להניעו, אך המנוע דמם. החובש יהודה לוי קפץ אל תוך האמבולנס והתנדב להתניע אותו. ד"ר נובוגרוצקי נקרא שוב לטפל בנפגעים, והמשיך לטפל בכולם תוך סיכון רב. יהודה לוי התניע את האמבולנס והנהג פינה את הנפגעים. יהודה לוי המשיך לפנות פצועים לבדו. הוא לקח אותם על הגב והביאם לטיפול. כאשר שמע שחסר תרמיל רופא, טיפס על המשאית, הוריד תרמיל רופא והביא אותו, ולאחר מכן המשיך במסע אישי של פינוי נפגעים. נובוגרוצקי ולוי קיבלו צל"ש מאלוף הפיקוד. בקצה אחד האוהלים נפצע קשה ד"ר מנחם לנדר. נאמר לי, כי הוא צעק את שמי וביקש עזרה, אבל לא שמעתי ואחרים טיפלו בו. ההפגזה המשיכה ומפקד פלוגה א' טיפל בלנדר, אשר סבל מדימום שאותו לא ניתן היה לעצור, ולאחר מכן דאג לפינויו.

ד"ר נובוגרוצקי היה, כאמור, עסוק בטיפול, ולכן קצין החובשים, סגן דוד צסלר, תפס פיקוד ונתן דוגמה אישית. כאשר החובשים ראו שהוא קם באמצע הפגזה, קמו גם אחרים, וכך התארגן באזור שלו הטיפול בנפגעים ופינויים.

החובש, בנימין זאבי, היה בין אלה שלא היה להם צורך לחקות אחרים. הוא הסתובב כל הזמן, הביא ציוד רפואי, עזר לד"ר נובוגרוצקי, הביא פצועים - והכול תחת הפגזה. צסלר וזאבי זכו לצל"ש מאלוף הפיקוד.

ההפגזה נמשכה וסא"ל אלי דורון, ששכב סמוך לנו, נפגע מרסיס קטן ליד העין. ההפגזה הסתיימה. באופן פתאומי השתרר שקט מוחלט. איש לא דיבר. צעקות לא נשמעו. אנשים לא האמינו שזה הסתיים. ההלם אחז בכולם ורק לאחר כמה דקות הכול התחיל לרחוש. המראה היה נורא: חיילים שהגיעו פצועים וטופלו - נפצעו שוב או נהרגו בהמתנה לפינוי. חלק מן האוהלים והציוד נפגעו. אוהל הפצועים נשאר שלם כאילו כלום לא קרה. רק חורים קטנים בכד העידו שדרכם נכנסו רסיסי המוות.

מצאנו גופות של חברים, חיילים בגדוד, שנהרגו: אלי גואטה, שדאג להביא לנו את כובעי הפלדה; זאב לבנת, בעל חברת אמבולנסים; יוסי ורניק, שסיים את לימודי המשפטים ושירת אצלנו כחובש; פנחס פאר חובש ואדם מיוחד; שמואל פישטיין, שהיה תלמיד

ואח חדר ניתוח, יצחק דל. הם הרגישו, כי אינם יכולים להציל את עצמם ולהשאיר את הפצועים על הדורגלים. כאשר עמדו לסיים את מלאכתם צעק אליהם סא"ל צבי חירות, ששכב פצוע על האלונקה האחרונה: "חבר'ה, תשכבו מהר, אין לכם ניסיון בהפגזות, אתם תיפגעו." כעבור שניות קטל פגז את חייהם של השניים. המלצתי, ושניהם קיבלו צל"ש מן הרמטכ"ל. הודות לסא"ל חירות ידוע לנו מה קרה באוהל ואיך נהרגו ד"ר דן ילון ויצחק דל. במהומה של הפגזה ושל מלחמה אירועים רבים נשארים עלומים לעד. ההפגזה כיסתה שטח גדול. כמעט כל הלוגיסטיקה של האוגדה היתה תחת אש. משאיות הספקה בודדות נפגעו ובערו.

פלוגה א' שלנו היתה "ארוזה" בקרבת מקום. תמיד ניסינו להחזיק פלוגה אחת כשכל ציודה ארוז והיא מוכנה לתזוזה מיידית. הפלוגה מצאה את עצמה תחת אש כבדה באותה הפגזה. עמנואל דלאל הנהג עסק בתיקון הטרנזיסטור שלו כאשר החלה ההפגזה על פלוגה א'. הוא קפץ על המשאית וזרק ממנה אלונקות וציוד רפואי כדי שהחובשים יוכלו לטפל באלה שנפגעו במטח הראשון. לאחר מכן רץ לפזר את האלונקות והציוד הרפואי. ההפגזה נמשכה והוא ראה את החובש דוד פרידמן סוחב לבדו פצוע. הוא הצטרף אליו ושניהם המשיכו יחד להעמיס פצועים על אמבולנס.

וחוש ההומור לא עזב אותם. התברר, שבהיותם במשימה מעל סוריה נפגע המטוס שלהם. הם הצליחו לחזור איתו לארץ, אבל כאשר איבדו את השליטה עליו ולא הצליחו להטביע אותו בכינרת החליטו לנטוש. חיכינו עד שמסוק אסף אותם.

חזרנו במהירות ליחידה שלנו. התעכבנו כבר יותר מדי. האירוע החזיר אותנו למציאות: אנחנו בעיצומה של מלחמה. עברנו שוב ליד הכינרת כאילו שאינה קיימת. הסתכלנו - אבל לא ראינו אותה. המחשבה כבר התרכזה במשימות הבאות שלנו.

היזהר

מאז 1968 אני קטוע יד. הגדם דורש ניקוי וטיפול. כשאני מקבל מכה אני טובל מכאבים. אבל פעם אחת התברר לי היתרון שבדבר. בהמשך המלחמה הלכו וגברו העייפות והמתח. מספר הטנקים הלך והצטמצם. באחד הביקורים פגשתי מ"פ ששוחח עם חייל טנקיסט. המ"פ קיבל אותי בברכה ואמר לי: "דוקטור, טוב שבאת. יושב כאן חייל נחמד, טנקיסט מצוי, שקיבל מכה חזקה ביד שמאל. הוא לא מסוגל לתפקד בטנק. הצוות בטנק לא מלא, ובלעדיו אני נשאר עם טנק אחד פחות - ולא נשארו הרבה. אולי תבדוק אותו ותראה אם הוא יכול לחזור?"

הסתכלתי בבחור, בעיניים החכמות שלו והעייפות מחוסר שינה. זה היה מבט של מי שראה הרבה. הוא היה ברגע של שכירה. אולי כמה שעות שינה היו משנות את דעתו, אבל הבנתי ששינה ברגע הזה היא לוקסוס לא מעשי. חיבקתי את החייל ואמרתי לו בארשת פנים רצינית: "אני מציע לך, היזהר ושמור על היד שלך, גם אצלי זה התחיל כך." לאחר רגע של מבוכה, הצטייר בפניו רמז של

חיך והוא חזר לטנק. איני יכול לשכוח את העיניים שלו. לאחר מכן שאלתי את עצמי האם נהגתי נכון.

ביזה

בסערת המלחמה עברו הימים והלילות בלי שניתן את דעתנו על התאריכים. עמדנו מול אתגרים, אילתרנו פתרונות ונתנו את המיטב שבנו, כדי למלא את תפקידנו. אבל יום אחד נשברתי ואיבדתי את הכוחות ואת האנרגיות. לפתע הרגשתי את כל העייפות המצטברת. הדבר קרה כאשר בכיקור בפלוגה קדמית שלנו, שהיתה ממוקמת

מצטיין במדעי המדינה; והחובש המצטיין, יחזקאל שבירו. כולנו נכנסנו מייד לתזוית של פינוי והתארגנות. כולם עזרו, כולם סחבו נפגעים, ציוד וכל מה שנחוצ. פתאום הבחנתי בר"ר תיאודור, שסייע בסחיבת אלונקה בידו השמאלית. ראיתי שאצבע ביד ימינו חתוכה ותלויה על פיסת עור. אמרתי לו: "תיאודור, עזוב את האלונקה. אמצא מי שיסחוב אותה, ולך לקבל טיפול." תיאודור חיך אלי ושר לי: "תן לאצבעות ללכת במקומך, דפי זהב."

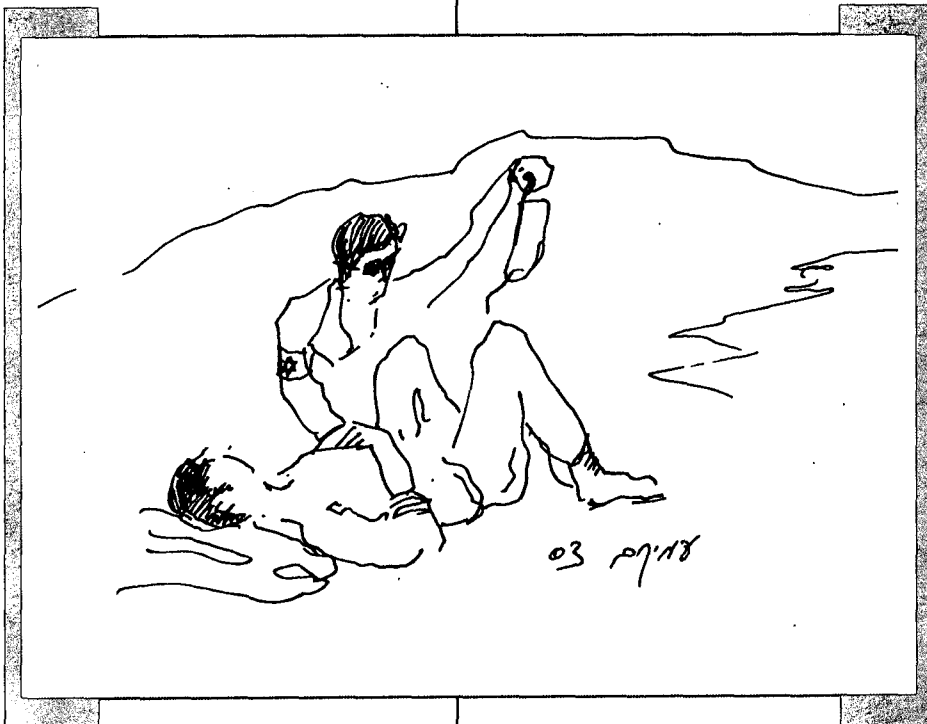
כינרת, כינרת

כעבור זמן-מה נקראתי לישיבה באגודה, שהתקיימה באזור רכס פוריה. נסעתי לשם עם נהג. לאחר אחד מעיקולי הדרך התגלתה הכינרת השלווה והשקטה. עקפנו אותה מדרום. השקט הפסטורלי לא נתפס עליידי באותם רגעים. במקום לגרום לתחושת רוגע היא עוררה תמיהה וכעס עצור. מה פתאום הכינרת שקטה כאשר לא רחוק מכאן קיים גיהינום פולט אש ומוות וטרגרדיות קשות. עוד בשעות היום חזרנו מן הישיבה. ביקשתי מן הנהג שייסע לאט לקראת הירידה לכינרת בפיתולי הכביש המסוכנים. עברנו את הכניסה אל קיבוץ אלומות והחלקנו באיטיות במורד הכביש כאשר הכינרת

פרוסה לפנינו. לפני המלחמה טיילתי הרבה בארץ עם ילדי. אהבנו לישון באוהל ליד הכינרת. רצייתי שגם הפעם הכינרת תגרום לי להפגת המתח. השתוקקתי אפילו לאשליה זמנית של חיים נורמליים.

לפתע הבחנתי במטוס שחג מעל הכינרת. נדמה היה לי שזה מטוס פאנטום שלנו. עצרנו מייד ויצאנו מן הרכב. המטוס טס לאט והסתובב מעל הכינרת כאילו ערך תצפית

כלשהי. הדבר נראה מוזר. ואז שינה המטוס כיוון, צלל והתרסק בפיצוץ אדיר במדרון רכס פוריה. הפיצוץ הידהד באוזניים, ההלם מן האירוע הידהד בראש. השאלה הראשונה ששאלנו את עצמנו היתה מה קרה לטייסים. כאשר ראינו בשמים את החופות של שני המצנחים נשמנו לרווחה. סובבנו את הגיפ ונסענו לעברם שכן חשבתי שאם משהו נפצע, אוכל לעזור לו. הגענו לפנייהם למישור הקטן שאליו הם כיוונו את הנחיתה. הם נראו צעירים מאוד, ממש ילדים. לפני שהספקנו לשאול מה שלומם, פנה אחד מהם אלינו ושאל: "היי! כאן מדברים עברית?" הם היו חיבורים אבל שלמים

חיפשתי דרך שתבטיח שהשיחה תוביל את האנשים להתגייס למטרה משותפת.

כינסנו מסדר גדודי מוקטן מכיוון שהיו חובשים רבים שנאלצו להישאר במקומותיהם בכוננות. סיפרתי על תשעת ההרוגים שלנו. שבעה מהם היו נשואים וארבע מאלמנותיהם היו בהיריון. היתה לנו רשימה מפורטת של כל ילדיהם. בסוף השיחה ביקשתי מכולם לתרום מכיסם כדי לקנות מתנות לילדים. קצין השלישות נשאר לאסוף את הכסף ולערוך רישום מדויק. התרחקתי משם כדי שנוכחותי לא תגרום ללחץ על החיילים לתרום. כעבור זמן-מה חזר אלי קצין השלישות נרגש. נאספו אלפי שקלים. אף אחד מאיתנו לא תיאר לעצמו שההיענות תהיה כה גדולה.

"העלה שנושר מן העץ"

עם ההפוגה בקרבות יצאנו לביקור משפחות ראשון. לצערי, התנסיתי בזה בעבר, אבל למרות הניסיון הקודם הרגשתי כאילו זו הפעם הראשונה שאני פוגש משפחות שכולות. היה לי קשה לעמוד מול הכאב, בעיקר של הילדים. קצין השלישות רכש עבור הילדים את הצעצועים היפים והיקרים ביותר. עשינו סיבוב אחד של ביקורים והבאנו מתנות. בסבב הזה רשמנו את הבקשות של הילדים לקראת הסבב השני. עשינו סבב שני וכל ילד קיבל את המתנה שביקש. נוסף על כך צירפתי לכל אחד ספר עם הקדשה. החלטתי שההקדשה תהיה שונה בכל ספר וספר. לאחר התלבטות השארנו גם ספר ילדים כמתנה עבור ארבעת הילדים שייולדו.

* * *

על מפקד גדוד בזמן מלחמה, המוביל את אנשיו לבצע את תפקידם תוך סיכון אישי ובהיעדר אמצעים מינימליים, מוטל לחץ נפשי קשה. כאשר חלק מן האנשים נפצעים או נהרגים נוצר קשר דם, קשר הנמשך עד היום, עם המשפחות, עם הצאצאים ועם המתים. לכן, עבורי המלחמה לא הסתיימה ב-1973 - יש לה המשך עד היום.

* * *

במשך שלושים שנים, בכל יום זיכרון, עולים זאביק ואני לקברו של אחד הנופלים. באחד מימי הזיכרון הזמנתי את אחת המשפחות אלי הביתה בגמר הטקס. אחד הילדים הביא את הספר שהשארתי כמתנה לפני שהוא נולד. הוא שאל אותי מה פירוש ההקדשה שכתבתי לו. מובן שלא זכרתי מה כתבתי בזמנו. פתחתי את הספר והסברתי לו את משמעות ההקדשה שכתבתי, שנלקחה משירו של רבינדראנאט טאגור: "העלה שנושר מן העץ נהפך לחלק מחיי היער."

באחד מיישובי רמת-הגולן שפונה מתושביו, קצין לקח שלל. הוא פרץ את המחסן של היישוב, שנשאר נעול ושלם אפילו כאשר הצבא הסורי עבר דרכו. הוא פרץ את המחסן ולקח דברי מתיקה וקופסאות מזון שלא היה בהן צורך. אף אחד לא היה רעב. הוא עשה זאת כדי להפגין "חברמניות" ומתוך הצורך הילדותי להיות פופולרי מכיוון שחילק את פירות הביזה בין כל החיילים. אף אחד מן החיילים ומן הקצינים לא עשה את זה ולא עזר לו - הוא עשה זאת בעצמו. כאשר התאוששתי מן ההלם התמלאתי כעס וחימה והצטערתי שאיני יכול לקיים משפט בנוסח פאנפילוב (המפקד בספר אנשי פאנפילוב). לאחר ששתיתי משהו נרגעתי וראיתי שאין צורך לנקוט שום אמצעי קיצוני. פאנפילוב נהג בקיצוניות מכיוון שרצה למנוע מאחרים לעשות אותו דבר. במקרה הזה לא היה צורך בכך. החיילים של הפלוגה לא נהגו כך, והמבטים שלהם לא הוסיפו פופולריות לקצין סרחה.

זאביק

לאחר ההפגזות התארגנו מחדש. בשלב הזה הופיע לפתע זאב טריינין (זאביק לכולנו) שהצליח בקושי להשיג מקום טיסה לארץ וחזר מנפאל. שובו הפיח קצת שמחה בקדרות שבה חיינו באותם הימים. זאביק היה לא רק סמג"ד יעיל, אלא גם חבר ואדם שכולם מכבדים ואוהבים. הוא קיבל רכב מגויס של רשת 'סטימצקי', שתוך זמן קצר היה מחורר מרסיסים. סוף-סוף יכולנו להתחלק קצת בעבודה וכמחשבות. עדיין לא היה לנו נשק לכל חייל, וזאביק הפעיל את הקשרים שלו וקיבל מאחת המועצות האזוריות בנגב כלי נשק, שהועברו לחיילים בגדוד שלנו, שלהם עדיין לא היה נשק אישי. במקביל טילפנתי לבולק (ד"ר בולסלב גולדמן, מנהל בית החולים תל השומר) וביקשתי כטובה אישית שישלח לי שמיכות, שחסרונן הורגש. למחרת הגיעה משאית מתל השומר עם שמיכות, סיגריות, קופסאות שימורים, ארגזי משקאות קלים וממתקים. פרט לשמיכות חילקנו את כל תכולת המשאית לחיילים והודינו לבולק על המחווה היפה. גם בהמשך המלחמה לא הצלחנו לקבל ציוד בסיסי כמו שמיכות (עבור פצועים וחללים), והפעלנו קשרים אישיים כדי להשיג את החסר.

שיחה עם חיילי הגדוד

מותם ופציעתם של חיילים בגדוד גרמו לזעזוע ולכאב עמוק. ידעתי שאני חייב לדבר עם החיילים בהקדם. במקביל חשבתי על משפחות החללים ועל מה אפשר לעשות למענן. ראשית כול ביקשתי לקבל מידע. שלחתי את קצין השלישות לברר בדחיפות את כל הפרטים. ביקשתי שיודא האם כבר הודיעו למשפחות. הוא חזר אלי תוך זמן קצר עם כל הפרטים המבוקשים. ביקשתי לכנס את החיילים לשיחה תכליתית, לא למסדר של בכי. לא יכולתי להתמודד עם הביקורת וההתמרמרות של החיילים על כך שבזמן ההפגזות לא היו להם כובעי פלדה. תוך כדי מלחמה היתה ביקורת קשה על הממשלה ועל הדרג הבכיר בצבא. הם כאבו את מות חברינו, הם דאגו לעתידם הם.

